

NOI CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN AȘEZAREA CULTURII HAMANGIA DE LA MEDGIDIA — „COCOĂȘE“

PIIU HAȘOTTI

În anul 1984 săpăturile de la Medgidia au continuat printr-o scurtă campanie (cea de-a doua). Cu un an în urmă, investigațiile au dus la descoperirea unei noi gropi rituale¹, ce conținea un bogat și interesant material arheologic.

S-au executat trei secțiuni (S2-S4), paralele între ele, toate avînd dimensiunile de 15 × 1,5 m. Între secțiuni este o distanță de 20 m. Ele au o orientare NNE-SSV. Stratul arheologic nu a fost surprins peste tot, fapt ce demonstrează că așezarea avea un caracter foarte risipit. El are o grosime variabilă și se află la o adîncime de 0,50—0,60 m. S-a descoperit un singur nivel arheologic, ce aparține culturii Hamangia. Din solul arabil, pînă la 0,30 m, s-au recoltat cîteva fragmente ceramice romane. În nivelul Hamangia, care se cunoaște prin solul de culoare cenușiu-deschisă, s-au găsit puține materiale arheologice.

În S2 s-a surprins o groapă menajeră — g2 — de formă ovală, cu diametrul lung de 1,80 m și adîncimea de 0,45 m; ea ne-a oferit cele mai multe descoperiri.

UNELTELE

A. *Unelte din silex.* S-au descoperit în total 96 unelte (29 în g2), dintre care 47 gratoare (46 pe așchii și unul pe vîrf de lamelă), patru lame și 12 lamele (opt cu diferite tipuri de „enochuri“ și opt cu diverse retușe), 15 răzuitoare, două așchii neregulate cu retușe din loc în loc, o piesă „esquilles“ și un trapez. Majoritatea uneltelor au pînă la trei centimetri. Cea mai mare unealtă pe așchie este un răzuitor

¹ P. Hașotti, Materiale, Alba Iulia, 1984, sub tipar.

de 4,2 cm, iar cea mai mică unealtă pe așchie, un gratoar de 1,6 cm. În domeniul lamelor și lamelelor, cea mai mare are 3,7 cm, iar cea mai mică 1,4 cm. Sintem deci în fața unui microlitism deosebit de accentuat, în ciuda faptului că majoritatea uneltelor au fost lucrate pe așchii.

B. Unelte din piatră. În cadrul lor semnalăm: două fragmente de frecătoare, unul rotund, celălalt cu o secțiune plan-convexă; un alt frecător, din calcar albicios, foarte dur (Pl. 1/1) care, datorită dimensiunilor sale mici, presupunem că a fost folosit la prepararea substanței albe cu care se făceau binecunoscutele încrustații de pe ceramică; un fragment de topor „calapod“ din granit verzui; o dălțiță (Pl. 1/2) descoperită în g2, tot din granit verzui foarte dur (se prezintă într-o perfectă stare de conservare; are tăișul și ceafa arcuite; o față este plată, cealaltă, ușor bombată. Este, de fapt, o miniatură a unor piese de dimensiuni mai mari).

C. Unelte din os. S-au descoperit două fragmente de împungătoare, care provin de la piese de mari dimensiuni.

CERAMICA

Vom prezenta numai materialul din g2, întrucât el este cel mai numeros și caracteristic.

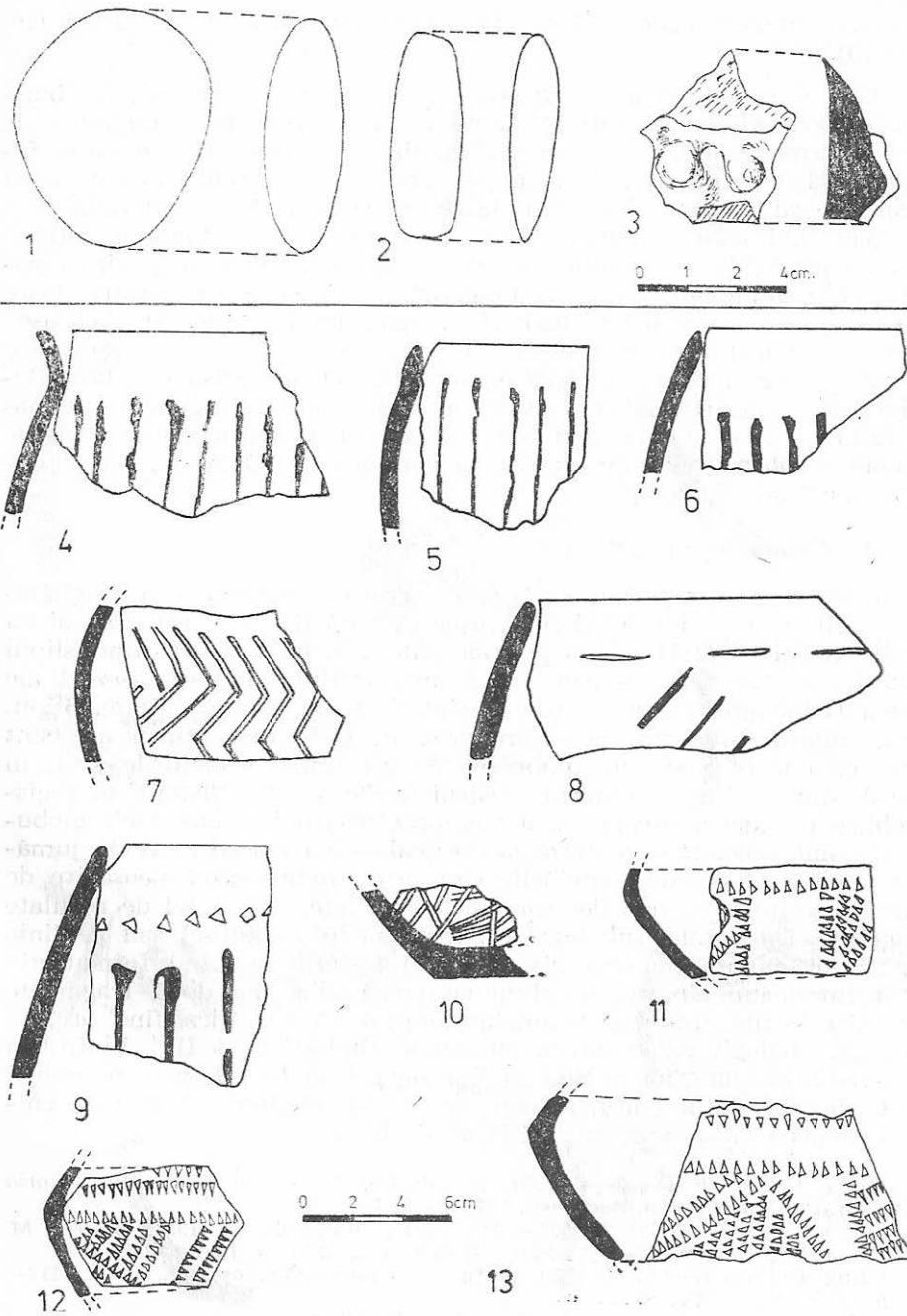
Ceramica se împarte în trei mari grupe, care la rândul lor, mai pot fi subîmpărțite. Cele trei mari grupe sînt: ceramica de uz comun, ceramica neagră cu decorul excizat dispus în benzi și ceramica fină.

I. Ceramica de uz comun (Pl. 1/4—10).

Calitatea pastei este destul de variabilă. Ea diferă în funcție de dimensiunile vaselor (mai bună la cele mici). Arderea este însă aproape întotdeauna bună. Caracteristica principală a decorului acestei grupe o constituie barbotina organizată în virci paralele, dispuse vertical sau oblic, sub o zonă care de cele mai multe ori este lustruită, creîndu-se astfel senzația optică a existenței unei buze. Cîteodată, la baza zonei lustruite se află un șir de excizii neregulate, triunghiulare sau din incizii drepte. Aceste decoruri ne duc spre analogii cu ceramica culturilor Dudești² și Vinča A³ (mai ales A₃, după periodizarea lui Gh. Lazarovici). Alt element decorativ este reprezentat de inciziile adînci sau mai superficiale, ce se găsesc mai ales la partea inferioară a vaselor. Forma precumpănitoare este cea globulară cu pereți arcuiți pe 2/3 din înălțime, pornind de la buză și cu pereții drepți pe treimea inferioară. Există și exemplare cu buza individualizată, dreaptă sau puțin evazată. Toate vasele au fost lustruite în interior, pentru a se obține impermeabilitatea necesară.

² Eug. Comșa, PZ, 43, 1971, p. 78—80.

³ Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 106—115, Pl. XIII—XV, figlo-coloanele a și c.

Planșa 1

II. Ceramica neagră decorată cu excizii dispuse în benzi (Pl. 1/11—13).

Este cea mai puțin numeroasă. Pasta este, în general, de bună calitate, iar arderea uniformă. Excizia, care constă în triunghiuri de diferite forme, urmată de umplerea spațiilor excizate cu o materie făinoasă albă, s-a făcut după ce în prealabil, vasele au fost acoperite cu un slip negru, lustruit. Fragmentele ceramice lasă să se întrevadă vase de dimensiuni mici și medii, care au, în general, o formă globulară. Exciziile triunghiulare umplute cu pastă albă sînt dispuse în șiruri paralele, care unindu-se formează unghiuri. Acest sistem decorativ apare pe tot parcursul evoluției culturii Hamangia, dar la Medgidia „Cocoase” el este de o acuratețe mai mare. Decorul acestei grupe are puternice rădăcini sudice și prezintă vizibile asemănări cu ceramica din faza Bolintineanu a culturii Boian⁴. Avînd în vedere aspectul general al materialului arheologic, dar mai ales al ceramicii din așezarea noastră, se pune problema dacă nu cumva, la geneza culturii Boian, nu a participat și cultura Hamangia.

III. Ceramica fină (Pl. 2).

Este cea mai importantă. Ea are o serie de elemente (forma globulară cu gît scurt, cilindric, și buză ușor evazată (Pl. 2/9, 10), platoul cu pereții evazați (Pl. 2/7), micile protuberanțe, canelurile foarte fine, slipul negru foarte lustruit), pe care nu le mai întîlnim în alte așezări ale culturii Hamangia. Pasta și arderea sînt de foarte bună calitate. Slipul negru, puternic lustruit, este omniprezent. Cele mai numeroase sînt vasele bitronconice și cele globulare cu gît scurt. Canelurile sînt, în general, subțiri, fine și puternic lustruite. Ele se află dispuse în registre oblice pe partea superioară a vaselor bitronconice. La vasele globulare ele sînt orizontale pe buză și verticale pînă aproximativ la jumătatea vaselor. Cîteodată, canelurile sînt ușor arcuite. Spre deosebire de gl₁ în g₂, se întîlesc mai des canelurile mai late, dar la fel de regulate și îngrijite. De regulă, sub buză (la castroanele globulare) sau pe linia diametrului maxim (la cele bitronconice) se află un rînd format din excizii fine triunghiulare, umplute cu pastă albă. Pe două fragmente apar mici tortițe rotunde. Semnalăm faptul că ceramica fină are, la rîndul ei, analogii cu ceramica culturilor Dudești I și II⁵, Vinča⁶ și Boian-Bolintineanu⁷, iar în Sud cu Karanovo II și III⁸, fapt ce ne obligă să coborîm începutul culturii Hamangia și să admitem că această cultură a participat la geneza culturii Boian-Bolintineanu.

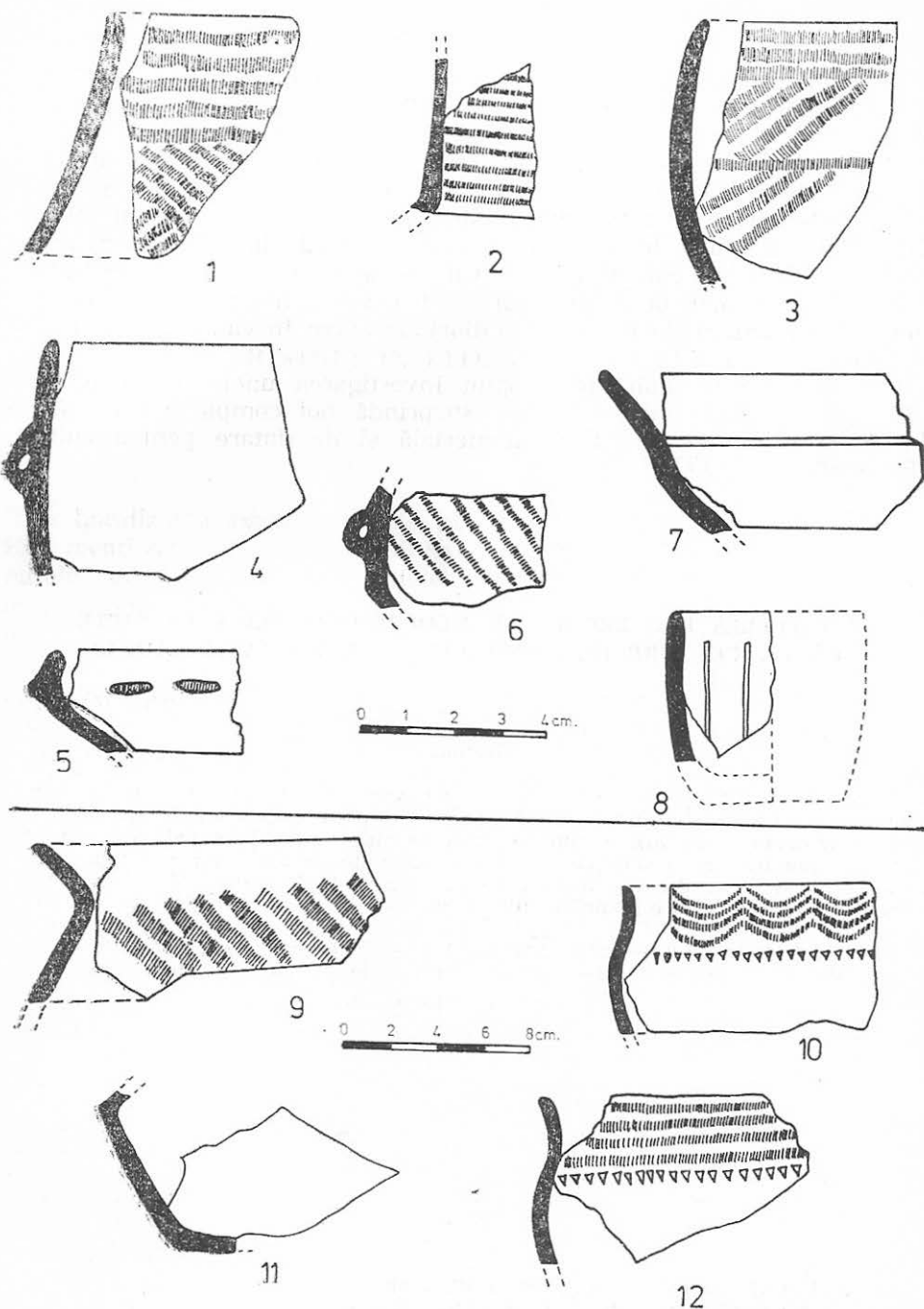
⁴ Eug. Comșa, SCIV, 3—4, 1954, p. 279 fig. 14/1—6, 9—11; *Idem*, *Istoria comunităților culturii Boian*, București, 1974, Pl. 3, 4.

⁵ *Idem*, PZ, 46, 1971, p. 221—234; *Idem*, *Materiale*, 5, 1957, p. 97; M. Nica, Dacia, NS, 1976, p. 71—103; *Idem*, *Historica*, 2, 1971, p. 12 fig. 2/1.

⁶ Eug. Comșa, Dacia, 13, 1959, p. 26; Gh. Lazarovici, *op. cit.*, p. 72, 112—114, fig. 10, Pl. XIII—XV.

⁷ Eug. Comșa, *Istoria comunităților...*, fig. 25/3, Pl. 5.

⁸ G. I. Georgiev, *L'Europe à la fin de l'âge de la pierre*, Praga, 1961, p. 63, Pl. 8—10.

Planșa 2

PLASTICA

Este reprezentată de un fragment de idol feminin din lut, (Pl. 1/3) care întreg ar fi avut circa 10 cm înălțime. Pasta este densă, foarte bună și bine arsă. Piesa a fost acoperită cu un slip negru. Ca formă ne aflăm în fața unui exemplar cu totul deosebit în cadrul culturii Hamangia. Se păstrează doar bustul. Spatele este ușor arcuit. Sinii, au forma unor mici protuberanțe și sînt excesiv de mici pentru cultura Hamangia. De fapt, întreaga plastică de la Medgidia „Cocoșe“, are o serie de elemente caracteristice⁹. Ca manieră generală de redare a bustului, cele mai bune analogii pentru acest fragment de idol (ne gîndim la maniera de redare a sinilor), le avem în cadrul culturii Karanovo¹⁰ și Dudești¹¹.

Viitoarele cercetări își propun investigarea unei zone mai mari din așezare, ocazie cu care să se surprindă noi complexe care să ne furnizeze elemente de cultură materială și de datare pentru cultura Hamangia.

NOUVELLES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DANS LA SITTE
DE LA CULTURE DE HAMANGIA À MEDGIDIA „COCOȘE“

PUIU HAȘOTTI

Résumé

Se sont exécutés trois sections (S₁—S₃). Dans S₂ on a trouvé un fosse ménager (g), d'où on a récolté : des frotteurs, un petit ciseau, outils en silex, un idole fragmentaire en argile, unique dans la culture de Hamangia et une importante quantité de céramique. L'analyse du matériel archéologique tout entier nous oblige a descendre la datation de la culture de Hamangia dans une étape plus vieille que la culture Boian-Bolintineanu.

Pl. 1/1 — frottoir ; 1/2 — petit ciseau ; 1/3 — idole en argile ; 1/4—10 — Céramique grossière ; 1/11—13 — céramique décorée à files d'excisions

Pl. 2 — céramique fine

⁹ P. Hașotti, *op. cit.* ; *Idem*, *Pontica*, 18, p. 31.

¹⁰ G. I. Georgiev, *op. cit.*, Pl. A, p. 64 fig. 3/2 a—c.

¹¹ M. Nica, *op. cit.*, p. 98, fig. 17/1, 3.